



Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

HARİTALAMA VE İZLEME GÜNCELLEME ÇALIŞMASI



# KENTSEL HAKLAR VE HİZMETLERE ERİŞİMDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

2020

DOÇ. DR. BURCU YAKUT ÇAKAR

## **Türkiye'de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz II**

# **Kentsel Haklar ve Hizmetlere Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği**

### **Haritalama ve İzleme Çalışması: 2017-2020 Güncellemesi**

**Doç. Dr. Burcu Yakut Çakar**

**Aralık 2020**

## CEİD YAYINLARI

Kentsel Haklar ve Hizmetlere Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması 2017-2020 Güncellemesi

Kaynak gösterilmek kaydıyla yararlanılabilir.

ISBN: 978-605-80901-9-4



Yıldızevler Mah. 721. Sokak, No:4/9 Çankaya, 06690

Ankara, Türkiye

Tel: 0 312 440 04 84

[www.ceid.org.tr](http://www.ceid.org.tr)

[www.ceidizler.ceid.org.tr](http://www.ceidizler.ceid.org.tr)

Kapak Fotoğrafı: Canva Pro Stock Media

Kapak/İç Tasarım: Hasan Kürşat Akcan

Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği'nin sorumluluğu altındadır. Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

**DOÇ. DR. BURCU YAKUT ÇAKAR** Lisans ve yüksek lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nde, doktora eğitimini ise Marmara Üniversitesi İngilizce İktisat Bölümü'nde tamamladı. 2004-2011 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu'nda araştırmacı olarak, 2012-2016 yılları arasında ise Kocaeli Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Temel ilgi alanları sosyal politika ve politik ekonominin kesiştiği kamu politikası analizi, toplumsal cinsiyet ve işgücü piyasaları, yoksulluk ve sosyal dışlanma gibi konulardan oluşmaktadır. Sosyal politikada dönüşümler, yoksulluk, gelir dağılımı, toplumsal refahın kavramsallaştırılması ve ölçümü, toplumsal cinsiyet ve sosyal politika, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, sosyal yardım mekanizmaları, sağlık politikaları konularında ulusal ve uluslararası düzeyde araştırma ve yayınları bulunmaktadır. International Association for Feminist Economics (IAFFE), Kadın Emeği Çalışan Feminist Araştırmacılar (KEFA) ve Kalkınma Analitiği Araştırma ve Eğitim Derneği (Development Analytics) üyesidir. Dirlik Temelli Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme konusundaki ortak kitabı "Kadınsız Kentler" 2017 Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü'ne layık bulunmuştur.

## İçindekiler

Kısaltmalar .....	5
Giriş.....	6
Uluslararası Gelişmeler.....	6
Kamu Politikalarının Değerlendirilmesi .....	8
Yasal Düzenlemeler ve Kurumsal Yapılanmalar .....	8
Politika Belgeleri .....	13
On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023).....	13
On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023) Yerel Yönetimler ve Hizmet Kalitesi Özel İhtisas Raporu .....	14
On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023) Kentsel Yaşam Kalitesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu .....	15
On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023) Kadının Kalkınmadaki Rolü Özel İhtisas Komisyonu Raporu.....	16
İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2020 - 2024 Stratejik Planı.....	17
Türkiye Belediyeler Birliği Stratejik Plan 2020 - 2024.....	18
Kamu Kurumlarının İzleme Kapasitelerinin Değerlendirilmesi .....	20
Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018 - 2023 .....	20
Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı 2020 - 2021 .....	22
Faaliyet Raporları.....	22
STK'ların İzleme Kapasitelerinin Değerlendirilmesi .....	25
Ek-1 Kentsel Haklar ve Hizmetlere Erişim Göstergeleri.....	30
Kaynakça .....	31

## Kısaltmalar

<b>BM</b>	Birleşmiş Milletler
<b>BMOP</b>	Birleşmiş Milletler Ortak Programı
<b>CEMR</b>	Council of European Municipalities and Regions (Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi)
<b>KA-DER</b>	Kadın Adayları Destekleme Derneği
<b>KİH-YÇ</b>	Kadının İnsan Hakları ve Yeni Çözümler Derneği
<b>KDK</b>	Kadın Dostu Kent
<b>KSGM</b>	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
<b>LGBTİ</b>	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel ve İnterseks
<b>SKH</b>	Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
<b>SPoD</b>	Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği
<b>TCDB</b>	Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme
<b>TCE</b>	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
<b>TESEV</b>	Türkiye Sosyal ve Ekonomik Etütler Vakfı
<b>UCLG</b>	United Cities and Local Governments (Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler)
<b>UCLG-MEWA</b>	United Cities and Local Governments - Middle East and West Asia Section (Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler - Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı)
<b>UNFPA</b>	United Nations Population Fund Agency (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu)
<b>YERELİZ</b>	Yerel İzleme, Araştırma ve Uygulama Derneği

## Giriş

Kentsel Haklar tematik alanına ilişkin 2017 - 2020 dönemindeki güncel gelişmeleri gözden geçirmeye yönelik bu çalışmada, genel olarak mevcut dönemsel gelişmelere değinilmesinin yanı sıra tematik alan çerçeve raporunda da değerlendirme kapsamına alınan ilgili mevzuat kapsamındaki gelişmeler ile ulusal ve yerel ölçekteki politika belgelerinin en güncel içerikleri irdelenmektedir. Çalışma kapsamında ayrıca sivil toplum alanından ilgili örgütlerin güncellemeye konu olan dönemde yayımladıkları raporlar da değerlendirilmektedir. Kentsel haklar ve hizmetler alanında hak temelli izlemede yol gösterici olabilecek seçilmiş göstergeler ve değerlerine raporun ek bölümünde yer verilmektedir (Ek-1).

## Uluslararası Gelişmeler

Türkiye’de kentsel haklar/kent hakkı alanındaki gelişmelerin temel olarak taraf olunan uluslararası sözleşmeler ile ulus üstü ve uluslararası kurumların etkisi ile gerçekleşmekte olduğu, toplumsal cinsiyet boyutunun ise 2000lerin başından itibaren, özellikle de 2004’te Kadınların Kent Hakkı Şartı’nın gündeme gelmesiyle ön plana çıkmaya başladığı tematik çerçeve raporda vurgulanmıştır (Akduran, Yakar-Önal ve Günlük-Şenesen, 2018: 52). Bu bağlamda güncelleme çalışmasına konu olan 2017 - 2020 döneminde kentsel haklar ve hizmetler alanındaki uluslararası gelişmeleri iki düzeyde değerlendirmek mümkündür. Birinci grupta daha genel olarak BM’nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri çerçevesinde Hedef 11 - Sürdürülebilir Şehir ve Yaşam Alanları, Hedef 10 - Eşitsizliklerin Azaltılması ile Hedef 5 - Toplumsal Cinsiyet Eşitliği’nin kesişimindeki gelişmeler yer almaktadır. Bu gelişmeler arasında BM Kadın Birimi’nin küresel düzeyde 2010 yılından itibaren yürüttüğü “Kadınlar ve Kız Çocukları için Şiddetten Arındırılmış Güvenli Kentler (Safe Cities Free of Violence against Women and Girls)” programının genişletilmesiyle ortaya çıkan “Güvenli Kentler ve Güvenli Kamusal Alanlar (Safe Cities and Safe Public Spaces)” Küresel İnisiyatifi bulunmaktadır. Bu girişim kapsamında yerel yönetimler, merkezi hükümet ve kadın örgütlerinin ortaklığında kentlerde kamusal alanların tüm kadınlar ve kız çocukları için güvenli ve güçlenmeye katkı sunar biçimde dönüşümünü amaçlayan, kentsel planlamada güvenliği önceliklendiren, toplumsal cinsiyete duyarlı biçimde tasarlanan yatırım, program ve faaliyetler hedeflenmektedir<sup>1</sup>. Program dâhilinde küresel ölçekteki

<sup>1</sup> Bkz. <https://www.unwomen.org/en/news/in-focus/women-and-the-sdgs/sdg-11-sustainable-cities-communities> (Erişim tarihi: 17.07.2020)

sonuçlar ve uygulamadaki iyi örnekler ilki 2017<sup>2</sup>’de, daha sonrakiler ise iki cilt halinde 2019<sup>3</sup> ve 2020<sup>4</sup> yıllarında olmak üzere BM Kadın Birimi tarafından yayımlanan üç rapor çerçevesinde duyurulmuştur.

Türkiye ile doğrudan ilişkilendirilebilecek ikinci gruptaki gelişmeler ise yerel yönetimlerin BM nezdindeki sözcüsü konumundaki Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı’nın (UCLG - MEWA) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi çerçevesindeki çalışmalarında izlenebilmektedir. Komite 2017’de kabul ettiği SKH 5’i Yerelleştirme Taahhüdü<sup>5</sup>’ne ek olarak 2019’da yayımladığı Politika Belgesi’nde<sup>6</sup> Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı’nın yaygınlaştırılması ve uygulamaya geçirilmesini tekrar vurgulamaktadır. Bölgesel olarak da yerel yönetimler tarafından toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki iyi uygulamaların paylaşılması ve yaygınlaştırılmasının yanı sıra kadınların her türlü hizmete erişimlerinin artırılmasına yönelik gerekli düzenlemelerin yerel yönetimler tarafından geliştirilmesini önermektedir. Bununla birlikte, TCE Komitesi’nin UCLG-MEWA 2018 - 2020 Stratejik Planı’ndaki<sup>7</sup> stratejik öncelikler çerçevesinde kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesine yönelik çalışmalar, TCDB’yi esas alan yaklaşımlar ile karar alma süreçlerine katılım konusunda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik faaliyetler gibi hedefler belirlediği görülmektedir.

<sup>2</sup> UN Women (2017) Safe Cities and Safe Public Spaces: Global results report. United Nations. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1275>)

<sup>3</sup> UN Women (2019). Safe Cities and Safe Public Spaces for Women and Girls Global Flagship Initiative: International compendium of practices. United Nations. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1276>)

<sup>4</sup> UN Women (2020). Safe Cities and Safe Public Spaces for Women and Girls Global Flagship Initiative: Second international compendium of practices. United Nations. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1277>)

<sup>5</sup> Bu kapsamda TCE Komite Üyesi belediyeler ve imzacı diğer yerel yönetimler “Kadın ve kız çocuklarının dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin belediye hizmetlerinden eşit yararlanmaları ve yönetim ve karar alma mekanizmalarında eşit temsil hakkının sağlanması için Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı’nı imzalamayı ve uygulamaya koymayı, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini hayata geçirmek için belediye bünyesinde Eşitlik Birimi, Kadın ve Aile Müdürlüğü, Kadın Çalışmaları Daire Başkanlığı, Belediye Meclisinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu gibi benzeri kurumsal ve kalıcı mekanizmalar oluşturmayı ve İzleme Komitesi’ne ilgili bilgiyi periyodik olarak paylaşmayı” taahhüt etmektedir. Detay için bkz. <http://uclg-mewa.org/toplumsal-cinsiyet-esitligi-taahhudu/> (Erişim tarihi 20.07.2020).

<sup>6</sup> UCLG-MEWA (2019) “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi Politika Belgesi”. Online erişim: [http://uclg-mewa.org/uploads/file/a4eb8faf0aeb4148acaf15a8c4fe1ff2/TR\\_Policy%20Paper%20-%20UCLG-MEWA%20Gender%20Equality.pdf](http://uclg-mewa.org/uploads/file/a4eb8faf0aeb4148acaf15a8c4fe1ff2/TR_Policy%20Paper%20-%20UCLG-MEWA%20Gender%20Equality.pdf) (Erişim tarihi: 20.07.2020)

<sup>7</sup> UCLG-MEWA (2018) *Stratejik Plan 2018-2020*. Online erişim: <http://uclg-mewa.org/uploads/file/2610e0860381497c8adaf97daf814e85/UCLG-MEWA%20Stratejik%20Plan.pdf> (Erişim tarihi: 20.07.2020).



## Kamu Politikalarının Değerlendirilmesi

Kentsel Hizmetler tematik alanına ilişkin kamu politikalarının 2017 - 2020 dönemindeki seyri açısından bu döneme ilişkin yasal düzenlemeler ve kurumsal yapılanmaların toplumsal cinsiyet eşitliği ile kentsel haklar kesişiminde gözden geçirilmesi önemlidir. Bu bölümde önce bu gözden geçirmenin dökümünün ardından da ilgili politika belgelerinin değerlendirmeye tabi tutulması söz konusudur. Bu belgelerden öncelikli olarak ulusal düzeydeki üst politika belgelerinden On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023) ve plana katkı sunmak üzere hazırlanmış olan ilgili üç tematik Özel İhtisas Komisyonu Raporu (sırasıyla Yerel Yönetimler ve Hizmet Kalitesi, Kentsel Yaşam Kalitesi ve Kadının Kalkınmadaki Rolü başlıklı raporlar) irdelenmektedir. Bu belgeler, ilgili dönemde hedefler, politika öncelikleri ve tedbirler çerçevesinde kentsel hak ve hizmetler alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin ne derece izlenebileceği ve değerlendirilebileceğine ilişkin bir yol haritası sunmaktadır. Bu üst politika belgelerinin yanı sıra kentsel hizmetler alanında yerel düzeye dair taahhüt ve politika önceliklerinin izini sürmeye yönelik olarak 2017 - 2020 döneminde yayımlanmış stratejik planlardan Türkiye Belediyeler Birliği ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait yeni planlar gözden geçirilerek özet değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

## Yasal Düzenlemeler ve Kurumsal Yapılanmalar

Güncellemeye konu olan 2017 - 2020 döneminde kentsel hizmetler alanında özellikle yerel yönetimlerle ilgili mevzuat ve kurumsal yapılanma açısından gelişmeleri iki düzeyde değerlendirmek mümkündür. Birinci düzeyde 2017'deki Anayasa değişikliği sonrası Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle birlikte söz konusu olan idari/kurumsal değişiklikler arasında 2018 yılında Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü olarak, İçişleri Bakanlığı'ndan çıkarılarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlanması yer almaktadır<sup>8</sup>. Akabinde, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu gibi ilgili mevzuatta da çeşitli hükümlerdeki yetkili bakanlık ifadeleri uygun şekilde revize edilmiştir<sup>9</sup>. Bunun yanında gerek idari vesayet gerek mali hükümler açısından da çeşitli

<sup>8</sup> Anayasa değişikliği gereği yasa değişikliği ile değil Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile gerçekleşen bu düzenleme çerçevesinde Genel Müdürlük, 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde kurulmuştur Görev ve yetkileri için bkz. <https://yeryonetimler.csb.gov.tr/kurulus-ve-gorevler-i-91361> (Erişim tarihi: 27.07.2020)

<sup>9</sup> Bu değişiklikler 29.11.2018 tarihli ve 7153 sayılı Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Karşılaştırmalı bir döküm için bkz.

düzenlemeler yapılmıştır<sup>10</sup>. Bu ve benzeri düzenlemelerin uygulama açısından toplumsal cinsiyet perspektifinden kentsel hizmetlerin sunumuna ilişkin kısıtlarını ve olanaklarını değerlendirmek için yeterli veri ve bilgi bu rapor kaleme alındığı dönemde mevcut olmadığından, bu güncelleme kapsamında değinilmemektedir. Yerel yönetimler alanında mevzuatla ilgili değişikliklere yönelik çalışmaların 2019 sonunda tekrar gündeme alınıp hâlihazırda üzerinde çalışıldığı aktarılan Yerel Yönetimler Yasa Taslağı çerçevesinde devam ettiği bilinmektedir<sup>11</sup>.

İkinci düzey ise tematik alan raporundaki mevzuat haritalandırmasında da değinilen kanun, yönetmelik ve genelgelere ilişkin değerlendirmenin gözden geçirilmesini ve yapılandırılması öngörülen çeşitli kurum ve kuruluşların güncellemeye konu olan 2017 - 2020 dönemi için irdelenmesini kapsamaktadır. Hatırlanacağı üzere, tematik alan raporunda hak temelli talepler için mevzuatın mevcut haliyle dayanak oluşturabilecek standartları barındırdığı ancak toplumsal cinsiyet eşitliği boyutunun güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (Akduran, Yakar-Önal ve Günlük-Şenesen, 2018: 72). Bu bağlamda, barınma, güvenlik ve hareketlilik alanındaki düzenlemelerde güncellemeye konu olan dönem için toplumsal cinsiyet eşitliği boyutunu dâhil edecek herhangi bir düzenleme yapılmadığı görülmektedir. Öte yandan ilgili mevzuat dâhilinde doğrudan toplumsal cinsiyet eşitliği boyutunu kapsayan üç düzenleme mevcuttur - bunlar Kadın Konukları Açılması ve İşletilmesine İlişkin Yönetmelik, Kadın Konukları Hakkında Genelge ile Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları Genelgesi'dir. Sözü edilen bu mevzuat çerçevesinde öngörülen kurumsal yapılandırmalar ve taahhütlerin güncellemeye konu olan dönem için değerlendirilmesi önemli görülmektedir.

Mevzuat, büyükşehir belediyeleri ve nüfusu 100.000 üzerindeki belediyelere kadın konukevi açmak yükümlülüğü getirmektedir. Genelge metninde 2017 yılı itibarıyla 30 büyükşehir belediyesi, 204 il ve ilçe belediyesi bu yükümlülük altında iken, 8'i büyükşehir belediyesi ukdesinde olmak üzere yerel yönetimlere bağlı faaliyet gösteren toplam sadece 33 kadın konukevi bulunduğu belirtilmiştir. Haziran 2020 itibarıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verilerine<sup>12</sup> göre bu taahhüdün gerçekleşmesi konusunda ilerleme kaydedilmediği görülmektedir. Bu yükümlülükle ilgili

<https://www.tbb.gov.tr/download.php?dosya=storage/catalogs/0097247001544427389.pdf&dosyaAdi=7153-sayili-cevre-kanunu-ve-bazi-kanunlarda-degisiklik-yapilmasina-dair-kanun> (Erişim tarihi: 27.07.2020).

<sup>10</sup> Yapılan düzenlemeler çerçevesinde örneğin yatırım projelerine finansal destek gibi hususların doğrudan Cumhurbaşkanlığı izni ve "taksiri"ne bırakıldığı görülmektedir - bkz. <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/05/Genelge-S%C4%B1raNo2.pdf> (Erişim tarihi: 27.07.2020).

<sup>11</sup> <https://www.aa.com.tr/tr/politika/ak-partinin-yerel-yonetimler-yasa-taslagi-hazir/1601405> (Erişim tarihi 11.07.2020), <https://t24.com.tr/haber/yerel-yonetimler-icin-yasa-taslagi-projeler-valilik-eliyle-gerceklesecek-belediye-izni-gerekmeyecek.858854> (Erişim tarihi: 27.07.2020)

<sup>12</sup> Veriler Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın 7/27628 numaralı TBMM soru önergesine 22.06.2020 tarihinde verilen yazılı cevap metninden alıntılanmıştır. Metnin tamamı için bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/d27/7/7-27628sgc.pdf> (Erişim tarihi: 27.07.2020).

gelişmelerden biri 2019 yılında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı 2020-2021"<sup>13</sup> kapsamında kurumsal koordinasyonun sağlanmasına yönelik olarak ilgili bakanlıklar tarafından Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal İşbirliği ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol'ün<sup>14</sup> imzalanmasını takiben İçişleri Bakanlığı tarafından 2 Ocak 2020'de "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesi"<sup>15</sup> nin yayımlanmasıdır. Genelgede koordinasyon planı<sup>16</sup> dâhilinde İçişleri Bakanlığının görev ve sorumluluğundaki hedef ve faaliyetler için 81 ilde uygulama adımlarına yönelik hususlar detaylandırılmaktadır. Kentsel hizmetler açısından 2020 - 2021 Koordinasyon Planı, İçişleri Bakanlığının Belediye Kanunu gereğince kadın konukevi açma yükümlülüğüne yönelik çalışmalar için sorumlu kılmakta olduğundan 2020 tarihli İçişleri Bakanlığının genelgesinde de yerelde belediyelere yükümlülüklerinin mülki idare amirleri tarafından hatırlatılması ve bu yükümlülüklerin mülki teftiş kapsamında da denetlenmesi vurgulanmıştır. Bu yasal düzenlemenin sonuçları ancak önümüzdeki dönemlerde izlenebilir ve değerlendirilebilir durumda olacaktır.

2010 yılında İçişleri Bakanlığı tarafından yayımlanan Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları Genelgesi BMOP'nın pilot kentlerdeki uygulama sonuçlarından hareketle program kapsamındaki örnek çalışmaların 81 ilde mülki idare ve belediyeler tarafından benimsenerek yaygınlaştırılmasını öngörmektedir<sup>17</sup>. Bu örnek çalışmalardan kentsel hizmetler açısından yürütülen çeşitli faaliyetlerin yanı sıra kurumsal açıdan da yerel eşitlik eylem planlarının yapılması, belediyelerde eşitlik birimlerinin oluşturulması ve belediye meclisinde kadın-erkek eşitliği komisyonlarının kurulması gibi gelişmeler kentsel hizmetler tematik alanı açısından önemlidir. Yerel eşitlik eylem planları (YEEP), hazırlandığı BMOP Kadın Dostu Kentler projesi kapsamındaki kentlerde yerel düzeyde toplumsal cinsiyet yaklaşımını yerleştirmeye yönelik taahhütler ile ilgili kentsel hizmet ve faaliyetleri kapsamaktadır. Güncellemeye konu olan 2017-2020 döneminde genelge kapsamındaki yaygınlaştırmanın hayata geçmediği ve BMOP proje kentleri dışında YEEP çalışması yürütülmediği anlaşılmaktadır. Örnek teşkil etmesi açısından Kutu 1'de seçilmiş iki kentten güncel bir plan değerlendirilmektedir. Burada değinilen iki örnek YEEP için CEİD proje kentlerinden olan Ankara ve CEİD projesine dahil

<sup>13</sup> AÇSHB (2019). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı (2020-2021). Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/935>)

<sup>14</sup> Protokol metni için bkz. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1279>

<sup>15</sup> 02.01.2020 tarihli genelge metni için bkz. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1282>

<sup>16</sup> Bu koordinasyon planı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı 2020-2021 başlıklı bölümde detaylı olarak incelenmektedir.

<sup>17</sup> Genelge metni için bkz. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1283>

olmayan ancak BMOP Kadın Dostu Kent Projesi'ne ilk aşamadan itibaren dahil olan kentlerden Nevşehir olarak seçilmiştir.

### Kutu 1A. Nevşehir Yerel Eşitlik Strateji Planı 2018 - 2023

Nevşehir BMOP Kadın Dostu Kentler projesine ilk aşamadan (2006) itibaren pilot kent olarak dahil olmuştur. Yerel ölçekte kurumsal yapılanma açısından ilk aşamada oluşturulan İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu ve Eşitlik Birimi, İçişleri Bakanlığı genelgesini takiben Valilik çatısı altında 2011 yılında yeniden yapılandırılmıştır. Birim, yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik ilgili kurumlar ve komisyonlar tarafından yürütülen çalışmaların koordinasyonundan sorumlu durumdadır<sup>1</sup>. Bu kapsamda hazırlanan ve yürürlükte olan en son plan 2018 - 2023 YESP'dir<sup>2</sup>. Planın temel amaç ve ilkeleri arasında yer alan cinsiyete duyarlı yaklaşım ve politikaların belirlenmesi, TCE'nin ana politikalara girmesi gibi unsurların eylem planında doğrudan yer bulduğu gözlenmektedir. Kentsel haklar ve hizmetler alanında iyi bir örnek oluşturması açısından YESP'de Eylem Planı çerçevesinde 6.Kadın ve Kentsel Hizmetler başlığı altında yer alan stratejik öncelik, hedef ve faaliyetlerden belediyelerin sorumlu kuruluş olduğu birçoğuna Tablo A'da değinilmektedir. Tabloda kentsel hizmetlere yönelik belirlenmiş hedefler için belediyeler tarafından taahhüt edilen bu tür somut faaliyet ve çalışmaların yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliğine doğrudan katkı sunması beklenmektedir. Dahası, eylem planında da değinildiği üzere kentsel hizmetlerin cinsiyet eşitliği temelinde tasarlanabilmesi ve sunulabilmesi için cinsiyet kırılımında veri toplanmasının sağlanması, hizmetlerin cinsiyet etki analizlerinin yapılması ve toplumsal cinsiyete duyarlı plan ve bütçeleme uygulamalarının yaygınlaştırılması hedeflenmektedir (T.C. Nevşehir Valiliği, 2018: 96-97).

Tablo A. Nevşehir YEEP'te Kadın ve Kentsel Hizmetler Alanından Örnek Strateji, Hedef ve Faaliyetler

<b>Stratejik Öncelik 6.1: Kadınların ulaşım, barınma, güvenlik, altyapı, rekreasyon ve sosyal/kültürel alanlarındaki ihtiyaçlarının karşılanması ve hizmet kullanımında karşılaştıkları engellerin ortadan kaldırılması</b>
<b>Hedef 6.1.3: Kent içi ve kente ulaşımın olanaklarını arttırmak</b>
6.1.3.1. Toplu ulaşım hatlarını ihtiyaca yönelik geliştirmek, toplu taşıma araçlarını ve duraklarını dezavantajlı grupların kullanımına uygun hale getirmek
6.1.3.2. İlçe ve köylerde yaşayan kadınların hizmete (devlet hastanesi, şehir merkezinde hizmet veren kurum/kuruluşlar) erişimini kolaylaştıracak ücretsiz ya da düşük ücretli kamusal taşıma hizmeti sunmak
6.1.3.3. Yaya ulaşımının dezavantajlı (engelli, yaşlı, bebek aracı kullanan bireyler ve diğerleri) kesime uygun hale getirilmesi
<b>Hedef 6.1.4: Park/çevre düzenlemelerinin kadınların ve çocukların daha kolay kullanabilecekleri şekilde yapılmasını sağlamak</b>
6.1.4.3. Kadınların yoğun olarak gittikleri parklara, kondüsyon aletleri, bakım odası, tuvalet vb. konulmasını sağlamak
<b>Hedef 6.1.5: Kadınların kentte güvenli dolaşımını arttırmak</b>
6.1.5.1. Kadınların kentte güvenli dolaşımını için ildeki tüm park, ara sokak ve ana caddelerin aydınlatılmasını sağlamak
6.1.5.2. Kadınların yoğun olduğu noktalara güvenlik kameraları ve acil durum butonu konulmasını sağlamak
<b>Hedef 6.1.6: Kentin alt yapı hizmetlerinin kadın ve çocukların ihtiyaçları doğrultusunda iyileştirilmesi</b>
6.1.6.1. Nevşehir'deki semt pazarlarının alt yapısını kadın ve çocukların ihtiyaçları doğrultusunda iyileştirmek (tuvalet, bebek emzirme odası vb.) ve semt pazarlarının sayısını arttırmak

Kaynak: T.C. Nevşehir Valiliği, 2018: 91-95.

<sup>1</sup>İlgili valilik gerekçe metni için bkz. [http://www.nevsehir.gov.tr/kurumlar/nevsehir.gov.tr/kadinhaklari/Vali\\_NYSEP.pdf](http://www.nevsehir.gov.tr/kurumlar/nevsehir.gov.tr/kadinhaklari/Vali_NYSEP.pdf)

<sup>2</sup>Nevşehir 2018 - 2023 Yerel Eşitlik Strateji Plan metni için bkz.

[http://www.nevsehir.gov.tr/kurumlar/nevsehir.gov.tr/kadinhaklari/2018\\_2023YEEP-26-Aralik-2019.docx](http://www.nevsehir.gov.tr/kurumlar/nevsehir.gov.tr/kadinhaklari/2018_2023YEEP-26-Aralik-2019.docx)

## Kutu 1B. Ankara Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020

Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2017 yılında alınan Meclis Kararı çerçevesinde belediye bünyesindeki Kadın Danışma Merkezi tarafından hazırlanan ve 2019 yılı itibarıyla yürürlüğe konan iki yıllık bir Yerel Eşitlik Eylem Planı'na sahiptir. Kent aslen BMOP projesi kapsamında yer almamasına karşın TBB ve UNFPA desteği ile büyükşehir belediyesi inisiyatifinde hazırlanan bu YEOP aracılığıyla belediyenin KDK ve Avrupa Yerel Eşitlik Şartı'nı yerine getirmeyi hedeflediği belirtilmektedir<sup>1</sup>. Planın kentli hakları bağlamında yasal dayanakları arasında Avrupa Kentsel Şartı ve Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı da yer almaktadır. Tablo B'de plandan farklı alanlardan seçilmiş hedef ve faaliyetler yer almaktadır. Planda iki yıllık süre dahilinde ilgili hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyetler sekiz aylık üç dönem için belirlenmiştir ve izleme komisyonu tarafından takip edilmesi söz konusudur. Planda hedeflere yönelik öngörülen dönemsel çalışmalar kapsamında farkındalık çalışmaları, eğitimler, ihtiyaç tespiti çalışmaları vb. yanı sıra hizmetlerin iyileştirilmesi için somut adımlar da detaylandırılmış durumdadır.

Tablo B. Ankara Büyükşehir Belediyesi YEOP'ten Farklı Alanlardan Hedef ve Faaliyetler

<b>Alt Hedef 2.1: Kadınların yerel mekanizmalara eşit katılımını sağlamak</b>
2.1.1. Kadınların karar alma süreçlerine aktif katılımını sağlama konusunda yerel yöneticilerin ve yerel yönetim personelinin farkındalığını artırmak
2.1.2. Yerel yönetimlerde çalışan tüm personele yönelik: toplumsal cinsiyet eşitliği, cinsiyete duyarlı bütçeleme, cinsiyete duyarlı hizmet sunumu, katılımcılık konularında yılda 1 kez eğitim düzenlemek için ilçe belediyeler ile işbirliği yapmak
<b>Alt Hedef 3.1: Kentin Kadınlar İçin Daha Uygun Hale Getirilmesi</b>
3.1.1. Kadınların kentsel hizmetlere yönelik ihtiyaçlarını belirlemek
3.1.4. Kentsel altyapı ve hizmet sunumunun kadınların kullanımına uygun olarak güçlendirilmesi ( <i>burada özellikle kaldırımlar, yürüyen merdivenler için düzenlemeler ile parklar ve metro istasyonlarında bebek bakım odalarının açılması gibi faaliyetler söz konusudur</i> )
3.1.6. Alt-üst geçitler güvenli duraklar, parklar ve sokak aydınlatmalarının artırılması
3.1.8. Semt pazarlarının alt yapısını iyileştirmek
3.1.9. Cinsiyete duyarlı veri toplamak, ihtiyaç analizi yapmak
<b>Alt Hedef 5.1: Kadının ekonomik hayata eşit katılımını artırmak</b>
5.1.4. Kadın işçi kotasının uygulanması
5.1.7. Sığınma Evinde kalan kadınların iş arama becerilerinin artırılması

Kaynak: Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2018: 10-13.

<sup>1</sup>Planın tam metni için bkz. [http://ankara.bel.tr/index.php/download\\_file/view/113693/12261/](http://ankara.bel.tr/index.php/download_file/view/113693/12261/) (Erişim tarihi: 27.07.2020).

## Politika Belgeleri

### **On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023)**

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından 2019 - 2023 dönemi için hazırlanan On Birinci Kalkınma Planı'ndaki<sup>18</sup> gelişme eksenlerinden "Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum" başlığı altında plan dönemi kalkınma perspektifinin toplumun tüm kesimleri için kapsayıcı bir yaklaşım temelinde hazırlandığı ifade edilmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 134). Bu bağlamda kadının güçlendirilmesinin güçlü toplumun inşası için önemine yapılan atıfla, "Kadın" başlığı altında kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın önlenerek toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarının ve güçlenmelerinin sağlanması temel amaç olarak ifade edilmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 151). Plan öncesi döneme ilişkin durum tespitinde toplumda kadının güçlenmesi ve kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik "önemli düzenlemeler" yapıldığı ifade edilmiş olsa da bu düzenlemelerin ne olduğuna ve etkilerine hiç değinilmediği görülmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 23). Bu durum mevcut planda ekonomik, sosyal, kültürel hayata ve karar alma mekanizmalarının her düzeyine aktif katılımının özellikle yerelden başlayarak teşvik edilmesi, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimlerinin sağlanması ve medyadaki temsilinin iyileştirilmesi şeklinde önceliklendirilmiş politika ve tedbirlerin uygunluk ve yeterliliğine yönelik bir değerlendirme yapmayı güçleştirmektedir. Planın gelişme eksenlerinden "Yaşanabilir Kentler, Sürdürülebilir Çevre" başlığı altında temel kentsel hizmetlerin adil ve erişilebilir şekilde sağlanmasına yönelik amacın yer alması genel bir yaklaşım çerçevesi sunmakla birlikte doğrudan kadını ya da toplumsal cinsiyet eşitliğini işaret etmemektedir. Bu bağlamda planda yer alan politika önerilerine bakıldığında sadece "Şehirleşme" başlığı altında şehirlerdeki açık ve yeşil alanların korunması, erişim ve güvenliğinin sağlanması ve kadınların da içinde yer aldığı toplum kesimlerine duyarlı biçimde kurgulanmasına yönelik politika başlığında kentsel hizmet alanının kadınlarla doğrudan ilişkilendirildiği, diğer politika başlıklarında ise kadın ya da toplumsal cinsiyet eşitliğine bu tür bir doğrudan atıf olmadığı, genel olarak "kentlerdeki yaşam kalitesinin artırılması" kavramının daha sıklıkla kullanıldığı görülmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 172-174). Benzer şekilde planın bir diğer gelişme eksenini olan "Hukuk Devleti, Demokratikleşme ve İyi Yönetişim" başlığı altında bulunan "Yerel Yönetimler" konusundaki amaç, politika ve tedbirlerde

<sup>18</sup> T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019) On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/831>

de kadın ya da toplumsal cinsiyet eşitliğine hiçbir atıf bulunmamaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 196-197). Aynı gelişme ekseninde kapsamında “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları” başlığı altında genel olarak ulusal öncelikler doğrultusunda politikalara yansıtılması ve etkin bir izleme mekanizması oluşturulması temel amaç olarak ifade edilmekteyken politika ve tedbirlerde SKH'lere ilişkin herhangi bir önceliklendirme yer almamaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 208 - 209).

### ***On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023) Yerel Yönetimler ve Hizmet Kalitesi Özel İhtisas Raporu<sup>19</sup>***

On Birinci Kalkınma Planı'nın hazırlık çalışmaları kapsamında hazırlanan Yerel Yönetimler ve Hizmet Kalitesi Özel İhtisas Raporu yerel yönetimlerin 2023 hedeflerine yönelik olarak sorun alanlarının belirlenmesi ve çözüm önerilerinin üretilmesini amaçlamaktadır. Raporun “Mevcut Durum Analizi” bölümünde değerlendirilen ulusal politikalar, Onuncu Kalkınma Planı dönemi ve uluslararası gelişmeler çerçevesinde genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliğine atfın sadece SKH kapsamında yapıldığı, kadınlara ise mevzuat bağlamında (örn. 5393 sayılı Kanun'da yer alan konukevi açma yükümlülüğü, 5216 sayılı Kanun'da yer alan sosyal ve kültürel hizmet sunma görevi gibi hususlara atıfla) değinildiği görülmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018c: 8-9, 76-80). Raporun “Yerel Yönetimlere Yönelik Sorun Alanları” bölümünde ise yerel yönetimlerin mali yapısına ilişkin sorunlar kapsamında pozitif ayrımcılığa tabi grupların bütçe üzerindeki etkisi ve yerel yönetimlerde demokrasiye ilişkin sorunlar kapsamında halkın karar alma mekanizmalarına etkin katılımının eksikliği açısından kadınlara atıfta bulunmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2018c: 96, 98). Ancak bu sorunların çözümüne yönelik politika, strateji ve eylem önerilerinin yer aldığı bölümde sadece yerel halkın karar alma mekanizmalarında etkinliğinin artırılmasını sağlayacak mekanizmaların oluşturulması hedefi altında oluşturulması önerilen kurumsal yerel birime kadınların katılımının yüksek olmasının sağlanması bağlamında kadınlara değinildiği görülmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018c: 144).

<sup>19</sup> Kalkınma Bakanlığı. (2018c). On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023) Yerel Yönetimler ve Hizmet Kalitesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu. T.C. Kalkınma Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1284>)

## **On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023) Kentsel Yaşam Kalitesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu<sup>20</sup>**

On Birinci Kalkınma Planı’nın hazırlık çalışmaları kapsamında hazırlanan Kentsel Yaşam Kalitesi Özel İhtisas Raporu planın yaşam kalitesine yönelik vizyonunu somut hedefler çerçevesinde irdelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda raporda yaşam kalitesini mekânsal planlama, kentsel hizmetlere erişebilirlik, katılımcılık ve yerel kalkınma boyutları açısından ele alınarak bütüncül politika öncelikleri sunulmaktadır. Toplumsal cinsiyet perspektifinin, raporda doğrudan ifade edilmemekle birlikte - yaşam kalitesine dair kavramsal çerçeve ve iyi örnekler üzerinden izlenebildiği üzere - rapora genel olarak içkin olduğu, kentsel yaşam kalitesinin bileşenleri ve belirleyicileri açısından da özellikle SKH, BM Habitat Çerçevesi ve Yeni Kentsel Gündem temelinde “herkes için şehirler” vurgusunun önceliklendirilmiş olduğu dikkat çekmektedir.

Raporun “Mevcut Durum Analizi” bölümünde kentsel yaşam kalitesi alanında dünyadaki gündem ve gelişmeler ışığında Türkiye’deki mevcut durum hem mevzuat hem de uygulamalar açısından irdelenmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018b: 30-47). “Plan Dönemi Perspektifi” başlığı altında sunulan hedef, politika ve eylem önerilerinin ise kentsel hizmetlere erişim ve dağılım, kent bilinci ve sahiplenme ile yerel ve bölgesel kalkınma temaları üzerinden sınıflandırılmasının kent hakkının çeşitli bileşenlerine vurgu yapılmasına olanak sağladığı görülmektedir. Örneğin, farklı düzeylerdeki temel kentsel hizmetlerin belirlenerek bunlara tüm kentlilerin erişiminin sağlanmasına yönelik tanımlanan genel amaç altında kentsel hizmetlerin erişilebilir olması ve yaygınlaştırılması hedefi bağlamında toplumsal katılım ekseninde belediyeler tarafından semtlerde ortak yaşam ve paylaşımaya yönelik kamusal alanların oluşturulması, kent içi ulaşım sistemleri ve yaya dolaşımı ile kamusal alanların tüm kentliler için erişilebilir olması hedefi bağlamında yayalar için standartları iyileştirilmiş, cazip ve güvenli yolların oluşturulması, parklar ve yeşil bölgelere erişimin güçlendirilmesi, ulaşım olanaklarının tarife, güzergâh vb. unsurları açısından geliştirilmesi gibi eylem önerileri sunulmaktadır. Bu önerilerde toplumsal cinsiyet boyutuna doğrudan değinilmemiş olsa dahi hareketlilik ve kentsel kamu hizmetlerine erişim haklarına vurgu yapıldığı görülmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018b: 74-79). Bir başka örnek olarak, hem planlama hem uygulama süreçlerinde karar alma mekanizmalarına katılımı artırmaya yönelik genel amaç altında tüm vatandaşları kapsayan bir katılımcılık mekanizması çerçevesinde toplumsal cinsiyete duyarlı hizmet ve katılım politikaları geliştirilmesi önerilmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018b: 88-89). Yerel ve bölgesel

<sup>20</sup> Kalkınma Bakanlığı. (2018b). On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023) Kentsel Yaşam Kalitesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu. T.C. Kalkınma Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1285>)



kalkınmanın sağlanmasına yönelik hedefler kapsamında kentsel hizmetlerin kadınların kentsel yaşama ve iş yaşamına katılımının artırılmasını destekleyecek şekilde sunulması gerektiği vurgulanmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2018b: 96). Rapor, kentsel yaşam kalitesini ölçme ve değerlendirme teması altında mahalle, ilçe ve kent düzeyinde izleme yapılabilmesine olanak sağlayacak türde veri ve göstergelerin türetilmesi ve etkin şekilde kullanılmasını önceliklendirmektedir. Burada ne yazık ki cinsiyet kırımına dair bir vurgu mevcut değildir ancak göstergelerin yerelin özgünlüğü dikkate alınarak ve katılımcı biçimde belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2018b: 79-83).

### ***On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023) Kadının Kalkınmadaki Rolü Özel İhtisas Komisyonu Raporu<sup>21</sup>***

On Birinci Kalkınma Planı'nın hazırlık çalışmaları kapsamında hazırlanan Kadının Kalkınmadaki Rolü Özel İhtisas Komisyonu Raporu planın genel bir toplumsal cinsiyet vizyonu çerçevesinde hazırlanabilmesine yönelik girdileri sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Raporda başta kalkınma planı olmak üzere tüm kamu plan ve programları ile bütçelerinin toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan bir perspektiften hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesine somut biçimde vurgu yapılmış olmasına rağmen (Kalkınma Bakanlığı, 2018a: xiv), girdi sağladığı kalkınma plan metninde bu vurgunun net biçimde yer bulmadığı görülmektedir. Raporda, tematik alanlar eğitim, istihdam, karar alma mekanizmalarına katılım, teknoloji ve dijital ekonomi, çevre ve genel konular başlıkları altında yer almış, bu alanlarda mevcut durum değerlendirmesi ve plan dönemi öncelikleri değerlendirilmiştir. Bu alanlar dışında ortak kesen olarak nitelendirilen SKH, TCDB gibi konular için ise genel değerlendirme ve politika önerileri sunulmuştur.

Raporda kentsel haklar ve hizmetlere ilişkin değerlendirmeler doğrudan yer almamakla birlikte "Karar Alma Mekanizmalarına Katılım" başlığı altında sorun alanlarından biri olarak yerel yönetimlerde kadın katılımının az olması ifade edilmiş, plan dönemi için toplumsal cinsiyet bakış açısının yerleştirilebilmesine yönelik olarak kamu idareleri ve yerel yönetimlerde kadın-erkek eşitlik birimlerinin oluşturulması ve başta yerel yönetimler olmak üzere tüm kurum ve kuruluşlarda TCDB'nin benimsenmesi için düzenlemelerin yapılması önerilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2018a: 92-95). "Çevre" başlığı altında geniş kapsamda (atık su, su kullanımı vb. konular dâhil olmak üzere)

<sup>21</sup> Kalkınma Bakanlığı. (2018a). On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023) Kadının Kalkınmadaki Rolü Özel İhtisas Komisyonu Raporu. T.C. Kalkınma Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1286>)

cinsiyet kırılımında veri eksikliği, güvenlik açısından özellikle aydınlatma ve ulaşım araçları, duraklar gibi konularda kadınların ihtiyaçlarını gözeten çevre ve şehircilik politikalarının geliştirilmesi gereği, afet ve acil durum yönetiminde TCE duyarlı planlamanın mevcut olmaması gibi sorun alanları belirtilmiştir. Bunların çözümüne yönelik olarak ise kamusal alanların kadın dostu kent ve yerel eşitlik eylem planlarına uyumlu hale getirilmesi, kadınların çevre ve şehircilik politikalarına dair karar alma mekanizmalarında ve yerel hizmetlerde aktif katılımlarının sağlanması ve cinsiyet temelli veri üretiminin gerçekleştirilebilmesi önerilmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018a: 119-120). "İstihdam" başlığı altında kadınların çalışma yaşamına katılımları konusunda kurumsal bakım hizmetlerinin yaygın, yeterli ve erişilebilir nitelikte olmaması dile getirilmiş, yerel yönetimlerin bu alanda daha etkin olmalarına yönelik teknik ve mali destek sunulması raporda öneri olarak sunulmuştur (Kalkınma Bakanlığı, 2018a: 76). Rapor kapsamında tematik başlıklara yönelik sunulan önerilerin gerçekleştirilebilmesine ön koşul olarak uygulamada başta yerel yönetimler olmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşları tarafından TCDB'nin hayata geçirilebilmesi vurgulanmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2018a: 129). Ancak bu vurgunun raporun girdi sağladığı On Birinci Kalkınma Planı'nda hiçbir biçimde yer bulmadığı, dolayısıyla taahhüt oluşturma konusunda bağlayıcılık sunmadığı anlaşılmaktadır. Raporunda değinilen diğer hususlar arasında hem SKH açısından hem de mevcut politika ve programların etki değerlendirmesi bağlamında düzenli ve cinsiyet kırılımında veri toplama ihtiyacına da işaret edilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2018a: 129).

### ***İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2020 - 2024 Stratejik Planı***<sup>22</sup>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 2020 - 2024 dönemine ilişkin stratejik planının öncelikli olarak katılımcı bir yöntem çerçevesinde mümkün olduğu kadar geniş ölçekte paydaş katılımı ile hazırlanmış olduğu belirtilmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2019: 5, 44)<sup>23</sup>. Planın hazırlık sürecinde yürütülen toplantı ve çalıştaylar dâhilinde kadınların kentin en önemli sorunları olarak trafik, doğal afet hazırlığı, altyapı ve kentsel dönüşüm ile göçmenleri belirttikleri, öncelikli hizmet alanlarına ilişkin tercihlerinin ise afet-acil durum yönetimi, kent yoksulluğu, çevre yönetimi ve sosyal hizmetler

<sup>22</sup> İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2019) 2020 - 2024 Stratejik Planı. Online erişim: <https://www.ibb.istanbul/Uploads/2020/2/iBB-STRATEJIK-PLAN-2020-2024.pdf> (Erişim tarihi: 27.07.2020)

<sup>23</sup> Yöntem açısından da planın hazırlık sürecinde "İstanbul Senin" sloganı ile kentlilerin doğrudan katkı sunabilecekleri ileti panoları, online ve yüzyüze anketler uygulandığı, tematik çalıştay ve toplantılar düzenlendiği, plan sürecine genel olarak kurum içinden ve dışından tüm paydaş grupları için azami katılımın sağlanmaya çalışıldığı aktarılmaktadır.

alanlarında ortaya çıktığı planda ifade edilmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2019: 46-47).

Stratejik planda toplumsal cinsiyet eşitliğine ifade olarak doğrudan tek değini plandaki amaçlar ile SKH ilişkisi üzerinden yapılmış olmakla birlikte, planın tümünde iki amaç çerçevesinde toplumsal cinsiyet ile doğrudan ilgili, beş amaç çerçevesinde ise dolaylı olarak ilişkili hedef ve faaliyetler oluşturulmuştur. Doğrudan ilgili olan iki hedef durum tespitinde “kadın erkek eşitsizliğine dayalı sosyal ve toplumsal sorunların artması” ve “(kurumda) kadın istihdamı ve yönetici oranının yeterli düzeyde olmaması” şeklinde ifade edilen iki sorun alanına yönelik sırasıyla “kadınlara yönelik destek çalışmalarının artırılması” ve kurumda “kadın istihdamı ve yönetici oranının artırılması” faaliyetleri olarak belirlenmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2019: 120, 139). Bununla birlikte kentin ekonomik değerini yükseltme amacıyla da kadınların teknoloji üretimi alanında mesleki eğitim ve beceri gelişimine destek verilmesi öngörülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği gözetmeyen ancak dolaylı biçimde ilgili olan hedefler ise kentsel ulaşım alanında toplu taşımada erişilebilirlik ve kalitenin artırılması, çevre alanında kişi başına aktif yeşil alanların artırılması, sosyal yaşam olanaklarının geliştirilmesine yönelik sağlık, spor, kültür ve sanat alanlarında erişilebilirlik ve kapsayıcılığın artırılması ile karar alma süreçlerine tüm paydaşların eşit ve etkin katılımının sağlanması olarak tespit edilmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2019: 91-95).

### **Türkiye Belediyeler Birliği Stratejik Plan 2020 - 2024<sup>24</sup>**

Türkiye Belediyeler Birliği'nin 2020 - 2024 dönemine ilişkin stratejik planında temel yaklaşım olarak kurumun görev ve sorumluluklarının önceliklendirildiği belirtilmiştir. Planda toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik hiçbir ifade yer almamakta, amaç, hedef ve stratejilerde toplumsal cinsiyete dair bir yaklaşım bulunmamaktadır. Öte yandan belediyelerin hizmet kalitesini iyileştirmeye yönelik destek sunma amacı kapsamında BM SKH uyumlu olarak çevre ve şehircilik hizmetleri alanında yerel kamu hizmetlerinin kalitesinin artırılması hedefiyle yerelde kentsel hizmet kalitesini genel olarak olumlu yönde etkilemesi mümkün olabilecektir (Türkiye Belediyeler Birliği, 2019: 43). Bununla birlikte Birlik, belediyelerin uluslararası düzeydeki belge, politika ve anlaşmalara taraf ve imzacı olmasını, bu gelişmelere uygun yapılanmasını ve hizmet üretmesini desteklemeye yönelik bir hedef oluşturmuştur (Türkiye Belediyeler Birliği, 2019: 47). Bu bağlamda -doğrudan eşitlik vurgusu yapılmamış olsa da- CEMR'in (Avrupa

<sup>24</sup> Türkiye Belediyeler Birliği (2019) *Stratejik Plan 2020 - 2024*. Online erişim: [https://www.tbb.gov.tr/online/stratejik\\_plan\\_2020/](https://www.tbb.gov.tr/online/stratejik_plan_2020/) (Erişim tarihi: 27.07.2020)

## **Kutu 2. Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR) - Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı**

Yerel Yaşamda Avrupa Kadın Erkek Eşitliği Şartı, yerel yönetimlerin bu şarta imza koyarak kadın-erkek eşitliği ilkesini hayata geçirmeyi kamusal bir görev olarak kabul etmesini ve kendi yetki alanları dahilinde Şart’taki taahhütleri uygulamasını öngörmektedir. Şart metni kadın-erkek eşitliği ifadesini kullanmakta olsa da toplumsal cinsiyetle birlikte çoklu ayrımcılığın önlenmesini temel ilke olarak benimsemektedir. Şart kapsamında, imzacı yerel yönetimlerin uygulamada yerine getirmesi gereken taahhütler arasında imzanın ardından (iki yılı geçmeyecek bir sürede) Eşitlik Eylem Planı geliştirilerek uygulamaya konması ve bu planın Şart’ta yer alan hususların tümünü kapsamaya yer almaktadır. Taahhütler dahilinde ayrıca yerel yönetimlerin görev alanındaki her konuda toplumsal cinsiyet değerlendirmesi/denetimi yapılması (Madde 9), çoklu ayrımcılıkla mücadele için gerekli tedbirlerin alınması (Madde 10) ve hizmet sunduğu alanların tümünde (Madde 13’ten 23’e değin sırasıyla eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, bakım hizmetleri, barınma, kültür, spor ve rekreasyon, güvenlik, şiddetle mücadele ve insan kaçakçılığı) eşit erişimi sağlayacak ve geliştirecek tedbirlerin alınması yer almaktadır<sup>1</sup>. Bununla birlikte planlamada sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde kentsel ve yerel planlama, hareketlilik ve ulaşım ekonomik kalkınma ve çevre alanlarında (Madde 24 -28) da eşitliğin temel ilke olarak benimsenerek gerçekleştirilmesine yönelik tedbirlerin alınması da önceliklendirilmiştir. Güncelleme çalışmasına konu olan 2017 - 2020 döneminde Türkiye’de 7 belediye daha bu şartı imzalamıştır. Temmuz 2020 itibarıyla Türkiye’deki 30 büyükşehir belediyesinden 7’si, toplamda ise 1389 belediyeden sadece 27’si bu şartın imzacısıdır<sup>2</sup>.

<sup>1</sup>Şartın tam metni için bkz. ve Bölgeler Konseyi (CEMR), A. (2006). Avrupa Kadın-Erkek Eşitliği Şartı (Yerel yaşamda). Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR). (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/724>)

<sup>2</sup>İmzacı belediyelerin tam listesi için bkz. <https://www.tbb.gov.tr/dis-iliskiler/uluslararasi-iliskiler/cemr-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti> (Erişim tarihi: 27.07.2020). İmzacı belediyelerin sayısının artması söz konusu olabilir - örneğin İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nde şartın imzalanmasına yönelik meclis kararı 13.02.2020’de alınmıştır. İlgili karar için bkz. <https://www.ibb.istanbul/CouncilDecision/RefIdIndex?refId=53871> (Erişim tarihi: 27.07.2020).

Belediyeler ve Bölgeler Konseyi) Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı vb. çerçeve metinlere taraf/imzacı olmalarının desteklenmesiyle birlikte yerel düzeyde eşitlik taahhütlerinin verilmesine ve bu taahhütleri gerçekleştirmeye yönelik hizmet üretiminin sağlanmasına da katkı sunabilecektir (Türkiye Belediyeler Birliği, 2019: 47). Kutu 2’de hem Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı’nın kapsamı kısaca özetlenmekte, hem de Türkiye’de imzacı belediyeler konusunda bilgi sunulmaktadır.

## Kamu Kurumlarının İzleme Kapasitelerinin Değerlendirilmesi

Kamu kurumlarının izleme kapasitelerini değerlendirmek için çeşitli eylem planları ve faaliyet raporlarına bakmak önemlidir. Bu bağlamda kentsel hak ve hizmetlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından değerlendirilmesine yönelik ulusal düzeyden Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2018 - 2023 dönemine yönelik hazırlanan Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2020 - 2021 dönemi için hazırlanan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı ve yerel düzeyden bir örnek teşkil etmesi açısından İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2019 Faaliyet Raporu incelenmiştir. Güncelleme çalışmasına konu olan 2017 - 2020 dönemi Türkiye genelinde 2019 Mart ayında gerçekleşen<sup>25</sup> yerel seçimleri de kapsamaktadır. Bu bağlamda faaliyet raporlarının değerlendirildiği bölümde İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin seçim sonrasında toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili gerçekleşen ancak faaliyet raporunda yer almamış güncel hizmet ve faaliyetleri ek bilgi olarak verilmiştir.

### ***Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018 - 2023<sup>26</sup>***

Güncelleme çalışmasına konu olan 2017 - 2020 döneminde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2018 - 2023 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanan bu strateji belgesi ve eylem planında, eğitim, sağlık, ekonomi, karar alma mekanizmalarına katılım ve medya olarak belirlenen beş alana dair kadının güçlenmesine yönelik hedefler, stratejiler ve faaliyetler belirlenmiştir. Kentsel haklar ve hizmetler açısından bakıldığında, strateji belgesinin mevcut durum değerlendirmesi çerçevesinde karar alma mekanizmalarına katılım alanında yerel düzeyde belediye başkanlığı, belediye meclisi ve il genel meclisinde kadın temsil oranının 2009'dan bu yana artmış olmasına karşılık halen düşük düzeyde olduğu ifade edilmektedir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2018: 99-101). Bununla birlikte eğitim alanında mesleki eğitim kurslarının önemi vurgulanarak, kadınların bu kurslardan daha fazla yararlanabilmesi için çocuk bakım hizmetlerinin sunulmasına ilişkin ihtiyaca değinilmiştir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

<sup>25</sup> İstisnai olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi için seçim, YSK kararıyla iptal edilip Haziran 2019'da tekrar düzenlenmiştir.

<sup>26</sup> KSGM (2018). Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018-2023. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (<https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/887>) Eylem planında yer alan kurum ve kuruluşlardan bir kısmının Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi çerçevesinde düzenlenmiş olması nedeniyle Eylem Plan belgesi gözden geçirilerek tekrar yayımlanmıştır. Gözden geçirilmiş versiyon için bkz. <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/888>

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2018: 52). Bu tespitlere yönelik faaliyetlerin yer aldığı eylem planında genel olarak her alanda cinsiyete göre ayrıştırılmış veri toplamaya yönelik hedef ve faaliyetlerin tanımlanmış olması izleme ve değerlendirme açısından son derece önemlidir. Eylem planındaki farklı alanlarda kentsel hizmetler açısından yerel yönetimlerin ilgili kurum olarak ilişkilendirildiği çeşitli faaliyetler şu şekilde ifade edilmiştir<sup>27</sup>:

- Eğitim alanında kız çocukların ve kadınların eğitime kayıt, tamamlama ve devam oranlarının artırılmasına (Strateji 2) yönelik okul öncesi eğitim kurumlarının artırılması için sürdürülebilir toplum temelli modellerin yaygınlaştırılması (Faaliyet 2.3) ve yaygın eğitim kapsamındaki kursların düzenlendiği yerlerde çocuk bakım ve oyun odalarının yaygınlaştırılması (Faaliyet 2.10)
- Sağlık alanında sağlık hizmeti sunumunda kadınlara yönelik hizmetlerin nitelik ve nicelik yönünden iyileştirilmesine (Strateji 2) yönelik özel politika/hizmet gerektiren (mevsimlik işçi, geçici koruma altındaki ya da mülteci) kadınlar için gezici sağlık hizmetleri ve mobil sağlık hizmetleri gibi çalışmaların yapılması (Faaliyet 2.4.); kadınlarda sağlık bilincinin artırılması ve sağlıklı yaşam davranışlarının teşvik edilmesine (Strateji 3) yönelik kadınların sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazanmaları ve fiziksel aktivitelere yönlendirilmeleri (Faaliyet 3.2)
- Ekonomi alanında işgücü piyasasına ilişkin mevzuatın değerlendirilmesi ve etkin uygulama için gerekli iyileştirmelerin yapılmasına (Strateji 1) yönelik belediyelerin kreş ve gündüz bakımevi açmasına yönelik mevzuat düzenlemesi yapılması (Faaliyet 1.7); kadınların ekonomik konumunun güçlenmesi ve kayıt dışılıkla mücadeleyle yönelik ekonomik ve sosyal politikaların geliştirilmesine (Strateji 3) yönelik kadınlar üzerindeki bakım yükümlülüklerini azaltmak amacıyla çocuk, engelli ve yaşlı bakımına ilişkin destek ve teşviklerin çeşitlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması (Faaliyet 3.3)
- Karar alma mekanizmalarına katılım alanında kadın temsiline artırılması için toplumsal desteğin geliştirilmesine yönelik farkındalık faaliyetleri gerçekleştirilmesi (Strateji 2) kapsamında çeşitli kampanya ve seminerler düzenlenmesi (Faaliyet 2.1 ve 2.2.)

Eylem planının izleme sürecine ilişkin olarak Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından periyodik izleme yapılması öngörülmüştür ancak kurumun ilgili web

<sup>27</sup> Burada eylem planının tümü gözden geçirilmiş ve izleme açısından önemli olan ilgili faaliyetler seçilerek aktarılmıştır.

sayfasında<sup>28</sup> bu eylem planına ilişkin bir raporlama Temmuz 2020 itibariyle mevcut değildir.

### **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı 2020 - 2021<sup>29</sup>**

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2019 yılında yayımlanan bu koordinasyon planı temel olarak kadına yönelik şiddetle mücadele alanında öncelikli rol ve sorumluluğu bulunan kurumlar için somut faaliyetleri tanımlamakta ve izleme çalışması için ilgili göstergeleri ortaya koymaktadır. Planda yerel yönetimlerin faaliyetlerine iki düzeyde değinilmektedir. Birinci düzeyde İçişleri Bakanlığı koordinasyonunda kurumsal kapasitenin geliştirilmesi alt hedefine (3.2.) yönelik Belediye Kanunu gereğince sığınma evi açma yasal sorumluluğu olan belediyelerin bunu yerine getirmeleri için çalışma yürütülmesi (Faaliyet 3.2.3) yer almaktadır. İkinci düzeyde ise Diyanet İşleri Başkanlığı koordinasyonunda farkındalık artırma ve bilinç yükseltme alt hedefine (6.1) yönelik olarak belediyeye nikah başvurusunda bulunan çiftlere yönelik seminerlerin yaygınlaştırılması (Faaliyet 6.1.6), belediyelerin meslek edindirme kurslarında seminer düzenlenmesi (Faaliyet 6.1.9) gibi çalışmalar yer almaktadır.

### **Faaliyet Raporları**

#### **İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2019 Faaliyet Raporu<sup>30</sup>**

Tematik alan raporunda İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 2015 - 2019 dönemine ait stratejik planı gözden geçirilmiş ve planda toplumsal cinsiyet eşitliğinden hiç söz edilmemesine karşılık katılımcılık, ulaşım hizmetlerinde erişilebilirlik, parkları 24 saat güvenli yaşanabilir kılmak gibi çeşitli amaçların dolaylı olarak toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı sunabileceği tespit edilmiştir (Akduran, Yakar-Önal ve Günlük-Şenesen, 2018: 82-84). Güncellemeye konu olan 2017 - 2020 dönemi itibariyle bu ilgili Stratejik Plan'daki hedef ve faaliyetlere ilişkin gelişmeleri değerlendirebilmek için 2019 Yılı

<sup>28</sup> Diğer izleme ve değerlendirme raporları için bkz. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/izleme-ve-degerlendirme-raporlari/> (Erişim tarihi 29.07.2020)

<sup>29</sup> T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2020) *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı 2020 - 2021*. Ankara. Online erişim: <https://ailevecalisma.gov.tr/media/31489/koordinasyon-planlari-v13-1.pdf> (Erişim tarihi: 29.07.2020)

<sup>30</sup> İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2020) *Faaliyet Raporu 2019*. Online erişim: <https://www.ibb.istanbul/Uploads/2020/7/2019-FAALIYET-RAPORU.pdf> (Erişim tarihi 29.07.2020)

Faaliyet Raporu’nun irdelenmesi uygun görülmüştür. Stratejik planda olduğu gibi faaliyet raporunun genelinde de toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin bir değini yer almamaktadır. Kurumsal yapı itibariyle raporda belediye personelinin cinsiyet bazında yapılan dökümünde toplam personelin yüzde 18’inin kadın olduğu belirtilmiş ancak raporun öneri ve tedbirler kısmında bu duruma ilişkin somut öneri yerine daha genel bir ifadeyle “kadın istihdamının artırılmasına yönelik teşviklerin çoğaltılması” yer bulmuştur (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2019: 21, 254). İSMEK kapsamında çeşitli branşlarda sunulan kurslar ve mesleki eğitimlere katılan kursiyerlere ilişkin cinsiyet kırılımında veri sunulmamakla birlikte bölgesel istihdam ofisleri ile işbirliği çerçevesinde kadın istihdamını da artırmaya yönelik faaliyetler yürütüldüğü belirtilmekte, ancak detay verilmemektedir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2019: 147-149). Öte yandan sadece sosyal destek hizmetleri kapsamında “kadın ve aileye yönelik” hizmetler kapsamında kadınlardan söz edildiği görülmektedir. Burada da kadınlara yönelik düzenlenen çeşitli seminerler, geziler, etkinliklerin yanı sıra sunulan sağlık danışmanlığı hizmetinden söz edilmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2019: 150). Faaliyet raporunda 2015 - 2019 dönemi için sağlık alanında sadece koruyucu toplum sağlığı hizmetleri kapsamında sunulan psikolojik danışmanlık, psikoterapi ve aile danışmanlığı hizmetlerinden yararlanan kadın sayısı mevcuttur, ancak ayaktan tedavi ve evde sağlık gibi diğer sağlık hizmetleri için ilgili veri cinsiyet kırılımında sunulmamıştır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2019: 207-208). Cinsiyet eşitliği açısından dolaylı etkisi olabilecek faaliyetlerden ulaşım hizmetleri kapsamında şehrin yaya altyapısının iyileştirilmesi ve yayaların konfor ve güvenliğinin sağlanmasına yönelik planlamalara değinilmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2019: 90). Benzer şekilde dolaylı etkide bulunan diğer faaliyetler arasında yeşil alanların yaygınlaştırılması ve 24 saat güvenli yaşanabilir hale getirilmesi gibi amaçlara yönelik faaliyetler yer almaktadır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2019: 168, 214-215). Bunun dışında faaliyet raporunda yer almayan ancak İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin yerel seçim sonrasındaki bir yıl içinde tamamladığı faaliyetlerden toplumsal cinsiyet eşitliği ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkilendirilebilecek olanlar Kutu 3’te sunulmaktadır.



### Kutu 3. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyetleri 2019 - 2020

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin güncel politika belgelerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine doğrudan ya da dolaylı yapılan atıfların izini sürmek için yakın dönemde gerçekleştirilen hizmet ve faaliyetlere bakmak yararlı olabilir. Bölüm 3.2.5'te de aktarıldığı üzere 2020 - 2024 Stratejik Planı'nda kurumda kadın istihdamı ve yönetici oranının artırılması faaliyeti somut olarak yer almaktadır. Bu kapsamda bir yıl içinde kurumda yönetici kadrosunda kadın temsiliyetinin iki katına çıkarıldığı, kurum kadrolarında ise kadın istihdamının 2.5 kat arttığı<sup>1</sup> aktarılmaktadır. Kurumun kendi kadrolarının yanı sıra iştirak şirketlerinde de benzer uygulamaların teşvik edildiği belirtilmektedir (Örneğin İETT'de kadın şoför, Metro İstanbul'da kadın sürücü ve İSPARK'ta kadın çalışan istihdam edilmesi sağlanmıştır<sup>2</sup>). Seçim vaatleri arasında yer alan mahalle kreşlerinin ise geçen bir yılda 15'inin tamamlandığı, yıl sonuna kadar ise toplam 50 kreşin hizmete alınmasının planlandığı ifade edilmektedir<sup>3</sup>. Öte yandan, şiddetle mücadele alanında pandemi öncesinde sığınma evi sonrasındaki süreçte kadınların yeni yaşam kurabilmeleri için ara geçiş modeli olarak tasarlanan Kadın Dayanışma Evi<sup>4</sup>, pandemi sürecindeki acil ihtiyaca karşılık Sığınma Evi olarak faaliyete geçirilmiştir<sup>3</sup>. Karar alma mekanizmalarına katılım açısından bakıldığında stratejik plan hazırlık sürecinden itibaren kent konseyi, tematik çalıştaylar, katılımcı planlama platformu gibi farklı mekanizmaların işler kılındığı görülmektedir.

<sup>1</sup> <http://m.bianet.org/bianet/belediye/226193-imamoglu-ibb-nin-1-yillik-faaliyetlerini-acikladi> (Erişim tarihi 27.07.2020)

<sup>2</sup> <https://www.ekremimamoglu.com/16-milyon-icin-calisiyoruz/> (Erişim tarihi 27.07.2020)

<sup>3</sup> <http://m.bianet.org/bianet/yasam/226500-kimseyi-geride-birakmayacagiz-onceelik-kadin-ve-cocuklar> (Erişim tarihi 27.07.2020)

<sup>4</sup> <https://www.ibb.istanbul/News/Detail/36117> (Erişim tarihi 27.07.2020)

## STK'ların İzleme Kapasitelerinin Değerlendirilmesi

Güncelleme çalışmasına konu olan 2017 -2020 döneminde kentsel haklar ve hizmetler alanında sivil toplum örgütlerinin toplumsal cinsiyet boyutu açısından ilgili izleme çalışmalarına bakıldığında temel olarak kadın ve LGBTİ örgütleri tarafından tematik alanla kesişimi olan raporlar ve faaliyetler öne çıkmaktadır. Bununla birlikte yerel düzeye odaklı izleme, güçlendirme ve uygulama faaliyetlerinde bulunan ya da kapsayıcı ve sürdürülebilir politikaların geliştirilmesine yönelik kanıta dayalı politika önerileri geliştirmeyi amaçlayan sivil toplum örgütlerinin raporları da kentsel hizmetlerin toplumsal cinsiyet boyutuna dair değerlendirme sunmaktadır.

**Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA-DER)** 2019 yılında yerel yönetimler ve politikaların toplumsal cinsiyet eşitliği açısından irdelenmesine yönelik olarak belediyelerin siyasi, mali ve bürokratik yapıları ile sundukları hizmetlerin toplumsal cinsiyete duyarlılığını denetlemek üzere "Kapsayıcı Belediye Yönetişim Karnesi" adı altında bir pilot izleme çalışması gerçekleştirmiştir. Çalışma, mevcut bilgi, rapor, plan ve programları kullanarak toplumsal cinsiyet açısından kapsayıcı belediyecilik yaklaşımının genel yapı, işleyiş ve faaliyetler çerçevesinde izini sürmeyi ve bu yaklaşımı değerlendirmeye tabi tutmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda izleme ve haritalandırma çalışmasında vizyon, misyon ve temel ilkelerde cinsiyet eşitliği, meclis, yönetim ve personelde eşit temsil, belediye meclisi kadın-erkek eşitliği komisyonu ile kent konseyi kadın meclisi gibi kurumsal yapıların mevcudiyeti ve işlevselliği, katılım süreçlerinin işlevselliği, sivil toplum kuruluşları ve muhtarlar ile istişare ve işbirliği süreçleri, stratejik plan hazırlama süreci ve içeriği, kaynak tahsisi ve kullanımı, sunulan hizmet ve faaliyetlerin niteliği ile hizmetlerin tasarımı ve hizmetlere erişimin niteliği, cinsiyete duyarlı veri mevcudiyeti gibi unsurlar<sup>31</sup> değerlendirilmektedir. Pilot çalışmada İstanbul Bağcılar ve İstanbul Kadıköy ilçe belediyelerinin kadınlar ve kız çocukları açısından kapsayıcılığı yönetim süreçleri, kurumsal mekanizmaları ve faaliyetleri üzerinden irdelenerek hem iyi örnek olabilecek uygulamalar hem de gelişmeye ihtiyaç olan alanlar ve bileşenler ortaya konmuştur.

Güncelleme çalışmasına konu olan dönemin önemli gündemlerinden biri olarak 2019 yerel seçimlerine bir önceki bölümde değinilmişti. **KA-DER**, bu seçim sürecini toplumsal cinsiyet eşitliği açısından analiz ettiği raporunda<sup>32</sup> temel olarak siyasi temsil boyutuna odaklanarak yerel yönetimlerin belediyelerden muhtarlıklara çeşitli

<sup>31</sup> KA-DER ve Argüden Yönetişim Akademisi (2019). Kapsayıcı Belediye Yönetişim Karnesi. Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA.DER) ve Argüden Yönetişim Akademisi Yayınları. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1287>)

<sup>32</sup> KA-DER (2020). 2019 Yerel Seçimlerine Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifinden Bakmak. Kadın Adayları Destekleme Derneği Yayınları. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1153>)

kademelerindeki temsil süreçlerini incelemiş olmakla birlikte seçime giren siyasi partilerin seçim beyannamelerini de değerlendirmeye tabi tutmuştur. Kentsel haklar ve hizmetler ile kesişen boyutları olan bu değerlendirme kapsamında siyasi partilerin yerel yönetimlere ilişkin vaatlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine dair söylem, ifade ve taahhütlerin kısıtlı ve yetersiz niteliğine dikkat çekilmektedir. **Sosyal Politikalar, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SPoD)** ise yerel yönetimlerin eşitlikçi 2014 yerel seçimleri öncesinde LGBT Dostu Belediyecilik Protokol Metni<sup>33</sup> ile başlatmış olduğu savunuculuk ve farkındalık çalışmalarının devamı niteliğinde 2017 yılı boyunca Belediye Eşitlik Endeksi Projesi<sup>34</sup> kapsamında kurumsal profil, belediye faaliyetleri ve uygulamaları, katılımçılık, hizmet sunumunda farkındalık ve kamusal görünürlük alanlarında 7 kentten toplam 10 belediyeyi<sup>35</sup> dahil eden bir izleme ve değerlendirme çalışması yürütmüştür.

**Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı** 2017 yılında yayınladığı “Mor Çatı Deneyimi Kadına Yönelik Şiddete Dair Ne Anlatıyor?”<sup>36</sup> başlıklı raporunda vakfın dayanışma merkezleri ve sığınak çalışmaları kapsamında toplanan veriler çerçevesinde Türkiye’de kadına yönelik şiddet alanında bir durum tespiti sunmaktadır. Bu çalışma kapsamındaki durum tespiti bir veri toplama modeli geliştirme ve yaygınlaştırmaya yönelik faaliyetlerin yanı sıra mevcut aktör ve mekanizmaların da etkinliğine ilişkin değerlendirmeler çerçevesinde yapılmaktadır. Rapor, hem kadına yönelik şiddet alanında izleme ve değerlendirme yapabilmeye yönelik veri toplama modeli geliştirilmesi hem de kadına yönelik şiddetin kentsel hizmetler alanı ile kesişiminde yer alan yerel yönetimlerin sunduğu hizmetler açısından değerlendirmesi bağlamında sivil toplum izleme kapasitesi açısından önemli bir katkı sunmaktadır. Vakıf, 2017 yılında ayrıca Kadına Yönelik Şiddet ve Ev içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin (İstanbul Sözleşmesi) uygulanmasına dair kadın örgütleri tarafından hazırlanan gölge raporu<sup>37</sup> koordine etmiş ve kaleme alan 8 örgütten biri olarak katkı sunmuştur. Vakfın güncellemeye konu olan dönemdeki diğer izleme çalışmaları arasında OHAL dönemindeki kararname ve mevzuat değişikliklerinin

<sup>33</sup> Protokol metni için bkz. <https://genclgbti.files.wordpress.com/2019/04/protokol-copy.pdf> (Erişim tarihi: 21.07.2020).

<sup>34</sup> SPoD (2019). Belediye Eşitlik Endeksi Raporu - 2018. Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği. (<https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1246>)

<sup>35</sup> Bu belediyelerden 5 tanesi 2014 yerel seçimleri öncesinde SPoD’un protokolünün imzacısı olduğu, dolayısıyla da izleme çalışmasının protokolün gereğine dair bir izlemeyi de içerdiği belirtilmektedir (SPoD, 2019: 29).

<sup>36</sup> Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı (2017). Mor Çatı Deneyimi Kadına Yönelik Şiddete Dair Neler Anlatıyor?. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. (<https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1288>)

<sup>37</sup> İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu (2017) Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin hükümlerini yürürlüğe koyan yasal ve diğer tedbirler hakkında Türkiye’nin İlk Raporuna İlişkin Sivil Toplum Örgütlerinin Gölge Raporu. İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu. (<https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1120>)

kurumsal faaliyetlere etkisini irdeleyen izlenim raporu<sup>38</sup> ile koronavirüs salgını sürecinde kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda düzenli yayımlanan aylık izleme raporları<sup>39</sup> da yer almaktadır.

**Kadının İnsan Hakları ve Yeni Çözümler Derneği’nin (KİH-YÇ)** Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında Türkiye’deki gönüllü gözden geçirme sürecinde hazırladığı gölge rapor ve hedeflerin kamuoyu ile sivil toplum nezdinde daha çok sahiplenilmesine yönelik farkındalık çalışmaları kapsamında tematik alanlarda yayımladıkları video-söyleşi serileri güncellemeye konu olan 2017 - 2020 döneminde tematik alanla kesişen çalışmalar olarak ortaya çıkmaktadır. Derneğin 2018’den itibaren üretmekte olduğu “Karşılaşmalar” başlıklı video-söyleşiler<sup>40</sup> arasında Sürdürülebilir/Erişilebilir Kentler<sup>41</sup> ve Türkiye’de Yerel Yönetimler<sup>42</sup> başlıklı söyleşiler kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği ilgili alanda faaliyet gösteren örgütlerden temsilciler ile birlikte değerlendirilmektedir. Dernek, ayrıca 2019 yılında BM Yüksek Düzey Politik Forumu’na sunulan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Türkiye 2. Gözden Geçirme Sivil Toplum Alternatif Raporu<sup>43</sup>’nu koordine etmiş ve kaleme alan 8 örgütten biri olarak katkı sunmuştur. Raporda yerel yönetimler düzeyinde ilgili hedefler konusundaki izleme çalışmasının işaret ettiği sınırlı gelişmeler tartışılmakta ve ilgili öneriler sunulmaktadır.

**Yerel İzleme, Araştırma ve Uygulama Derneği (YERELİZ)** ise SKH’nin yerel düzeyde ilişkilendirilebilmesi, politika ve programlarla desteklenerek yerelleştirilebilmesi açısından yerel yönetimlerin üstlendiği kilit role atıfta bulunarak 2018’de bu alanda dünyadan<sup>44</sup> ve Türkiye’den<sup>45</sup> iyi örnekleri derlediği iki ayrı izleme raporu yayımlamıştır. Raporlar iyi örnekleri eğitim, sağlık, sosyal hizmetler gibi faaliyet alanları temelinde sunarken toplumsal cinsiyet eşitliği ile kentsel hizmetlerin kesişim alanlarında yer alan örnekleri de irdelemektedir. Türkiye’den sunulan iyi örnekler derlemesinde hem

<sup>38</sup> Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı (2020) *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Alanındaki Olağanüstü Hal Uygulama İzlenimleri*. <https://morcati.org.tr/genel/438-kadina-yonelik-siddetle-mucadele-alanindaki-olaganustu-hal-uygulama-izlenimleri-2/> (Erişim tarihi: 21.07.2020)

<sup>39</sup> Mart, Nisan, Mayıs ve Haziran 2020 dönemlerine ilişkin raporlara erişim için bkz. <https://morcati.org.tr/yayinlarimiz/raporlar/> (Erişim tarihi: 21.07.2020).

<sup>40</sup> Video-söyleşilere derneğin kendi websayfası üzerinden (<https://www.kadinininsanhaklari.org/yayinlar/karsilasmalar/>) ya da Youtube’daki dernek kanalından (<https://www.youtube.com/c/Kad%C4%B1n%C4%B1n%C4%B0nsanHaklar%C4%B1Yeni%C3%87%C3%B6z%C3%BCmlerDerne%C4%9Fi/videos>) erişim sağlanabilmektedir.

<sup>41</sup> İlgili video için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=iLBOINJ5acA&t=77s> (Erişim tarihi: 21.07.2020)

<sup>42</sup> İlgili video için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=UKO5JCh1-s> (Erişim tarihi: 21.07.2020)

<sup>43</sup> Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Türkiye 2. Gözden Geçirme Sivil Toplum Alternatif Raporu. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/923>)

<sup>44</sup> YERELİZ (2018). Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Yerelleştirilmesinde Dünyadan İyi Örnekler. Yerel İzleme Uygulama ve Araştırmalar Derneği. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1289>)

<sup>45</sup> YERELİZ (2018). Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Yerelleştirilmesinde İyi Örnekler Kitabı. Yerel İzleme Uygulama ve Araştırmalar Derneği. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1290>)

büyükşehir hem de ilçe belediyelerinin çeşitli tematik alanlardaki faaliyetlerinin dökümünün süre, kapsam, yararlanıcı sayısı vb. verilerle birlikte yapılması ile toplumsal cinsiyet eşitliği açısından izleme yapmak mümkün olabilmektedir. Her iki raporun da küresel ve yerel düzeydeki iyi uygulamaları görünür kılmayı ve özellikle yerel iyi örneklerde ise belediyelerin birbirlerinden öğrenmesine katkı sunmayı amaçladığı ifade edilmektedir. Derneğin 2018 yılında yayımladığı “Rehber Göstergelerle İstanbul Belediyeleri Katılım ve Kapsayıcılık Raporu”<sup>46</sup> ise 39 ilçe belediyesini stratejik plan içeriği ve kent konseylerinin yapısı üzerinden kapsayıcılık ve katılımcılık açısından değerlendirmeye tabi tutmaktadır. Rapordaki izleme çalışması toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde ilçe belediyelerinin taahhütlerinin kente erişim, kentsel yaşam kalitesi gibi yeni kentsel gündemin önemli bileşenleri açısından kapsayıcı ve katılımcı nitelikten uzak olduğunu ortaya koymaktadır.

**Türkiye Sosyal ve Ekonomik Etütler Vakfı'nın (TESEV)** güncelleme çalışmasına konu olan 2017 - 2020 döneminde kent yönetişimi ve sürdürülebilirlik ile toplumsal cinsiyet eşitliği alanlarında izleme, haritalandırma çalışmaları yürüttüğü ve ilgili politika notları yayımladığı görülmektedir. Vakfın “Yerel Yönetişimde Kadının Güçlenmesi” projesi kapsamında 2017’de yürüttüğü araştırma kapsamında coğrafi dağılım ve parti dağılımı gözetilerek seçilen 11 kentte kadınların yerel yönetimlerdeki temsilinin belediye hizmetlerine etkisini analiz eden bir rapor<sup>47</sup> yayımlamıştır. 2017 ve 2018 yıllarında Sürdürülebilir Kent için Kapsayıcı Yönetişim başlıklı proje kapsamında kadınlar için yerel katılım araçları olarak belediyelerdeki eşitlik birimleri<sup>48</sup>, kadınların kent hakkı<sup>49</sup>, belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar geliştirilmesi<sup>50</sup> gibi konularda politika notlarının yayımlanmasının yanı sıra Sürdürülebilir Kent için Kadın Katılımı başlıklı proje kapsamında da dört farklı kentte kadınların kent yaşamına katılımlarının önündeki engellerin farklı kesimlerden kadın katılımcılarla tartışıldığı grup çalışmaları<sup>51</sup>

<sup>46</sup> YERELİZ (2018). Rehber Göstergelerle İstanbul Belediyeleri Katılım ve Kapsayıcılık Raporu. Yerel İzleme Uygulama ve Araştırmalar Derneği. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1291>)

<sup>47</sup> Bayraktar, U. (2017). TESEV İyi Yönetişim Raporları Belediyelerde Kadın, Kadınlar için Belediye. TESEV Yayınları. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/385>)

<sup>48</sup> Yalçın, Z. (2017) “Kadınlar için Yerel bir Katılım Aracı Olarak Eşitlik Birimleri”. TESEV Sürdürülebilir Kalkınma Politika Notları. Online erişim: [https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor\\_kadınlar\\_icin\\_yerel\\_bir\\_katılım\\_araci\\_olarak\\_esitlik\\_birimleri.pdf](https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_kadınlar_icin_yerel_bir_katılım_araci_olarak_esitlik_birimleri.pdf) (Erişim Tarihi: 21.07.2020)

<sup>49</sup> Tuncer, S. (2018) “Kadınların Kent Hakkı: Bütün Köşebaşlarını İstemek”. TESEV İyi Yönetişim Tartışmaları. Online erişim: [https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor\\_Kadınların.kent\\_hakki\\_bütün\\_kösebaşlarını\\_istemek.selda\\_tuncer1.pdf](https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Kadınların.kent_hakki_bütün_kösebaşlarını_istemek.selda_tuncer1.pdf) (Erişim tarihi: 21.07.2020)

<sup>50</sup> Altun, D. (2018) “Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımı ile Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politikalar Geliştirilmesi”. TESEV Sürdürülebilirlik Tartışmaları. Online erişim: [https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor\\_Surdurulebilir.Kalkinma.Yaklasimi.ile\\_Belediyelerde.Toplumsal.Cinsiyete.Duyarli\\_Politikalar.Gelistirilmesi.Derya\\_Altun.pdf](https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Surdurulebilir.Kalkinma.Yaklasimi.ile_Belediyelerde.Toplumsal.Cinsiyete.Duyarli_Politikalar.Gelistirilmesi.Derya_Altun.pdf) (Erişim tarihi: 21.07.2020)

<sup>51</sup> Erim, E. (2018) “Demokrasinin Halleri: Bir Tartışma, Uzlaşma ve Sorun Çözme Yöntemi Olarak Derin Demokrasi” TESEV Sürdürülebilir Kalkınma Tartışmaları Saha Notu. Online erişim: [https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor\\_SKD.2017.Derin\\_Demokrasi.Ege\\_Erim.pdf](https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_SKD.2017.Derin_Demokrasi.Ege_Erim.pdf) (Erişim tarihi: 21.07.2020)

yürütülmüştür. Tüm bu çalışmalar izleme kapasitesi açısından bir ölçüt sunmamakla birlikte, vakfın tematik alana dair ortaya koyduğu bilgi üretimi ve savunuculuk/farkındalık çalışmalarının içerik ve kapsamını betimler nitelikte olduğundan burada değinilmesi uygun bulunmuştur.

Sivil toplum düzeyinde 2017 - 2020 dönemindeki çalışmalara ilişkin yukarıdaki ufuk turu, ilgili örgütlerin tematik alanda etkin izleme ve değerlendirme potansiyeli olan çalışmalar yürüttüklerini gösterir niteliktedir. Bu çalışmalar kentsel hizmetler ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanında bir yandan mevcut duruma ilişkin bilgi üretimine katkı sunarken, diğer yandan savunuculuk/farkındalık çalışmaları açısından yararlı olabilecek türde bir birikim oluşturmaktadır.

## Ek-1 Kentsel Haklar ve Hizmetlere Erişim Göstergeleri

Gösterge Numarası	Gösterge Adı	2020			
		2019		2020	
Gösterge Numarası <sup>54</sup>	Gösterge Adı	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
		1	Türkiye Belediyeler Birliği personelinde kadın oranı (%) <sup>52</sup>		
2	İl ve ilçe belediyelerinde var olan eşitlik birimi sayısı			24	
3	CEMR Avrupa Yerel Yaşamda Kadın - Erkek Eşitliği Şartına İmzacı Belediyelerin Sayısı <sup>53</sup>			30	
4	Cinsiyete göre bireylerin yaşadıkları çevrede gece kendini güvende hissetme oranı (%)	49.6	73.8	48.7	69.9
5	Cinsiyete göre bireylerin kendilerini evlerinde yalnızken güvende hissetme oranı (%)	79.2	88.3	69.3	85.5
6	Cinsiyete göre belediyenin engellilere yönelik hizmetinden memnuniyet oranı (%)	44.6	46.8	49.0	51.5
7	Cinsiyete göre belediyenin hasta ve yoksullara yardım hizmetinden memnuniyet oranı (%)	47.9	49.2	52.8	53.2
8	Cinsiyete göre belediyenin meslek edindirmeye yönelik hizmetinden memnuniyet oranı (%)	52.2	50.1	53.1	47.2
9	Cinsiyete göre belediyenin ışıklandırma hizmetlerinden memnuniyet oranı (%)	74.4	72.4	75.9	73.0
10	Cinsiyete göre güvenlik güçlerinin (polis veya jandarmanın) vatandaşlara davranışından duyulan memnuniyet oranı (%)	69.3	72.8	73.4	75.5
11	Cinsiyete göre kamunun asayiş hizmetlerinden memnuniyet oranı (%)	74.4	76.6	75.9	78.9
12	Cinsiyete göre belediyelere ait yeşil alanların miktarından memnuniyet oranı (%)	52.0	51.8	59.6	57.4
13	Cinsiyete göre belediyenin yol/kaldırım yapımı hizmetlerinden memnuniyet oranı (%)	55.1	53.7	58.8	53.7

<sup>52</sup> TBB Yıllık Faaliyet Raporları (2016, 2017, 2018, 2019). Online erişim: <https://www.tbb.gov.tr/birligimiz/faaliyet-raporu-ve-stratejik-plan/faaliyet-raporu/> (Erişim tarihi: 04.12.2020)

<sup>53</sup> <https://www.tbb.gov.tr/dis-iliskiler/uluslararasi-iliskiler/cemr-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti>

<sup>54</sup> 4-13 Numaralı göstergeler TÜİK'in 2020 Yaşam Memnuniyeti Araştırmasına aittir. Dördüncü ve beşinci göstergede i) çok güvenli ve ii) güvenli hissedenlerin toplam oranı olarak hesaplanmıştır. 10 numaralı göstergede 'evet' yanıtı verenlerin oranı kullanılmıştır. Diğer göstergeler ise i) çok memnun ve ii) memnun olanların toplam oranı olarak hesaplanmıştır.

## Kaynakça

Akduran, Ö., Yakar Önal, A. ve Günlük Şenesen, G. (2018). Kentsel Haklar ve Hizmetlere Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması. CEİD Yayınları: 7. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/174>)

Altun, D. (2018) "Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımı ile Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politikalar Geliştirilmesi". TESEV Sürdürülebilirlik Tartışmaları. Online erişim: [https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor\\_Surdurulebilir.Kalkinma.Yaklasimi.ile\\_Belediyelerde.Toplumsal.Cinsiyete.Duyarli-.Politikalar.Gelistirilmesi.Derya\\_Altun\\_.pdf](https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Surdurulebilir.Kalkinma.Yaklasimi.ile_Belediyelerde.Toplumsal.Cinsiyete.Duyarli-.Politikalar.Gelistirilmesi.Derya_Altun_.pdf) (Erişim tarihi: 21.07.2020)

Ankara Büyükşehir Belediyesi (2018) *Yerel Eşitlik Eylem Planı 2019 - 2020*. Online erişim: [http://ankara.bel.tr/index.php/download\\_file/view/113693/12261/](http://ankara.bel.tr/index.php/download_file/view/113693/12261/) (Erişim tarihi: 27.07.2020)

Bayraktar, U. (2017). TESEV İyi Yönetişim Raporları Belediyelerde Kadın, Kadınlar için Belediye. TESEV Yayınları. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/385>)

Erim, E. (2018) "Demokrasinin Halleri: Bir Tartışma, Uzlaşma ve Sorun Çözme Yöntemi Olarak Derin Demokrasi" TESEV Sürdürülebilir Kalkınma Tartışmaları Saha Notu. Online erişim: [https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor\\_SKD.2017.Derin\\_Demokrasi.Ege\\_Erim\\_.pdf](https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_SKD.2017.Derin_Demokrasi.Ege_Erim_.pdf) (Erişim tarihi: 21.07.2020)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2020) *Faaliyet Raporu 2019*. Online erişim: <https://www.ibb.istanbul/Uploads/2020/7/2019-FAALIYET-RAPORU.pdf> (Erişim tarihi 29.07.2020)

İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu (2017) *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin hükümlerini yürürlüğe koyan yasal ve diğer tedbirler hakkında Türkiye'nin İlk Raporuna İlişkin Sivil Toplum Örgütlerinin Gölge Raporu*. Online erişim: <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1139>



İzmir Büyükşehir Belediyesi (2019) *2019 Yılı Faaliyet Raporu*. Online erişim: [https://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/2019FaaliyetRaporu\\_web.pdf](https://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/2019FaaliyetRaporu_web.pdf) (Erişim tarihi 29.07.2020).

KA-DER. (2020). 2019 Yerel Seçimlerine Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifinden Bakmak. Kadın Adayları Destekleme Derneği Yayınları. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1153>)

KA-DER ve Argüden Yönetişim Akademisi (2019) Kapsayıcı Belediye Yönetişim Karnesi. Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA.DER) ve Argüden Yönetişim Akademisi Yayınları. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1287>)

Kalkınma Bakanlığı. (2018a). On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023) Kadının Kalkınmadaki Rolü Özel İhtisas Komisyonu Raporu. T.C. Kalkınma Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1286>)

Kalkınma Bakanlığı. (2018b). On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023) Kentsel Yaşam Kalitesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu. T.C. Kalkınma Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1285>)

Kalkınma Bakanlığı. (2018c). On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023) Yerel Yönetimler ve Hizmet Kalitesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu. T.C. Kalkınma Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1284>)

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı (2017) *Mor Çatı Deneyimi Kadına Yönelik Şiddete Dair Ne Anlatıyor? Kadına Yönelik Şiddet Değerlendirme Raporu*. İstanbul: Mor Çatı. Online erişim: <https://www.morcati.org.tr/attachments/article/466/kadina-yonelik-siddet-degerlendirme-raporu.pdf> (Erişim tarihi: 21.07.2020)

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı (2020) *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Alanındaki Olağanüstü Hal Uygulama İzlenimleri*. Online erişim: <https://morcati.org.tr/genel/438-kadina-yonelik-siddetle-mucadele-alanindaki-olaganustu-hal-uygulama-izlenimleri-2/> (Erişim tarihi: 21.07.2020)

SPOD (2019). Belediye Eşitlik Endeksi Raporu - 2018. Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1246>)

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Türkiye 2. Gözden Geçirme Sivil Toplum Alternatif Raporu. Online erişim: <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/923>

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2018) Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018 - 2023. Ankara. Online erişim: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plan-2018-2023/> (Erişim tarihi: 29.07.2020)

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2020) Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı 2020 - 2021. Ankara. Online erişim: <https://ailevecalisma.gov.tr/media/31489/koordinasyon-plan-2020-2021.pdf> (Erişim tarihi: 29.07.2020)

T.C. Nevşehir Valiliği (2018) *Nevşehir Yerel Eşitlik Strateji Planı 2018 - 2023*. Online erişim: [http://www.nevsehir.gov.tr/kurumlar/nevsehir.gov.tr/kadinhaklari/2018\\_2023YEEP-26-Aralik-2019.docx](http://www.nevsehir.gov.tr/kurumlar/nevsehir.gov.tr/kadinhaklari/2018_2023YEEP-26-Aralik-2019.docx) (Erişim tarihi: 27.07.2020).

Tuncer, S. (2018) "Kadınların Kent Hakkı: Bütün Köşebaşlarını İstemek". TESEV İyi Yönetişim Tartışmaları. Online erişim: [https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor\\_Kadinlarin.kent\\_hakki\\_butun\\_kosebaslarini.istemek.selda\\_tuncer1.pdf](https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Kadinlarin.kent_hakki_butun_kosebaslarini.istemek.selda_tuncer1.pdf) (Erişim tarihi: 21.07.2020)

Türkiye Belediyeler Birliği (2019) *Stratejik Plan 2020 - 2024*. Online erişim: [https://www.tbb.gov.tr/online/stratejik\\_plan\\_2020/](https://www.tbb.gov.tr/online/stratejik_plan_2020/) (Erişim tarihi: 27.07.2020)

UCLG-MEWA (2018) *Stratejik Plan 2018-2020*. Online erişim: <http://uclg-mewa.org/uploads/file/2610e0860381497c8adaf97daf814e85/UCLG-MEWA%20Stratejik%20Plan.pdf> (Erişim tarihi: 20.07.2020).

UCLG-MEWA (2019) "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi Politika Belgesi". Online erişim: [http://uclg-mewa.org/uploads/file/a4eb8faf0aeb4148acaf15a8c4fe1ff2/TR\\_Policy%20Paper%20-%20UCLG-MEWA%20Gender%20Equality.pdf](http://uclg-mewa.org/uploads/file/a4eb8faf0aeb4148acaf15a8c4fe1ff2/TR_Policy%20Paper%20-%20UCLG-MEWA%20Gender%20Equality.pdf) (Erişim tarihi: 20.07.2020)

UN Women (2017) *Safe Cities and Safe Public Spaces: Global Results Report*. New York: UN Women Headquarters. Online erişim: <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1275>

UN Women (2019) *Safe Cities and Safe Public Spaces for Women and Girls Global Flagship Initiative: Second International Compendium of Practices*. New York: UN Women Headquarters. Online erişim: <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1276>

UN Women (2020) *Safe Cities and Safe Public Spaces for Women and Girls Global Flagship Initiative: Second International Compendium of Practices*. New York: UN Women Headquarters. Online erişim: <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1277>

Yalçın, Z. (2017) "Kadınlar için Yerel bir Katılım Aracı Olarak Eşitlik Birimleri". TESEV Sürdürülebilir Kalkınma Politika Notları. Online erişim: [https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor\\_kadınlar\\_icin\\_yerel\\_bir\\_katilim\\_araci\\_olarak\\_esitlik\\_birimleri.pdf](https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_kadınlar_icin_yerel_bir_katilim_araci_olarak_esitlik_birimleri.pdf) (Erişim Tarihi: 21.07.2020)

YERELİZ (2018a). Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Yerelleştirilmesinde Dünyadan İyi Örnekler. Yerel İzleme Uygulama ve Araştırmalar Derneği. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1289>)

YERELİZ (2018b). Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Yerelleştirilmesinde İyi Örnekler Kitabı. Yerel İzleme Uygulama ve Araştırmalar Derneği. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1290>)

YERELİZ (2018c). Rehber Göstergelerle İstanbul Belediyeleri Katılım ve Kapsayıcılık Raporu. Yerel İzleme Uygulama ve Araştırmalar Derneği. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1291>)